

<https://doi.org/10.30546/114578.2025.11.5129>

ƏFSANƏLƏRDƏ KOLLEKTİV YADDAŞIN QORUNMASI VƏ TARİXİ ŞÜURUN FORMALAŞMASI

Züleyxa Zeynalova

doktorant

Azərbaycan Universiteti

<https://ORCID.org/0009-0007-3275-4447>

zuleykha.zeynalova@rambler.ru

Xülasə

Məqalə əfsanələrin Azərbaycan xalq yaddaşında tarixi xatirələrin qorunmasında və tarixi şüurun formalaşmasında oynadığı rola həsr olunmuşdur. Əsas məqsəd folklor nümunələrinin yalnız bədii janr kimi deyil, həm də kollektiv kimliyin daşıyıcısı və milli-mədəni dəyərlərin qoruyucusu kimi funksiyasını üzə çıxarmaqdır. Araşdırmada göstərilir ki, əfsanələr müharibələr, köçlər, dövlət quruculuğu və tarixi şəxsiyyətlərlə bağlı hadisələri sadəcə təsvir etmir, onları mifoloji və poetik dillə təqdim edərək daha mənalı və emosional çalarlarla yadda saxlayır. Bu xüsusiyyət əfsanələrin gənc nəsrlə milli şüur ötürmə və kimlik dəyərlərini aşılamağa mühüm vasitə olduğunu sübut edir.

Məqalədə Halbvaksın kollektiv yaddaş konsepsiyası və Assmannın mədəni yaddaş nəzəriyyəsi kontekstində folklor materialının təhlili aparılmışdır. Nəticələr göstərir ki, əfsanələr tarixi faktların bədii yaddaşda yaşadılması və milli kimliyin qorunması baxımından əvəzsiz mənbədir.

Açar sözlər: əfsanə, folklor, kollektiv yaddaş, milli kimlik, tarixi şüur.

PRESERVATION OF COLLECTIVE MEMORY AND FORMATION OF HISTORICAL CONSCIOUSNESS IN LEGENDS

Zuleykha Zeynalova

Azerbaijan University

Abstract

The article is devoted to the role of legends in preserving the historical memory of the Azerbaijani people and shaping their historical consciousness. The main purpose is to reveal the function of folklore not only as a literary genre but also as a bearer of collective identity and a guardian of national and cultural values. The study shows that legends do not merely describe events related to wars, migrations, state-building, and historical figures, but present them in mythological and poetic language, enriching them with deeper meaning and emotional resonance. This feature proves that legends serve as an important means of transmitting national consciousness and identity values to younger

generations. The article analyzes folklore material within the framework of Halbwachs' concept of collective memory and Assmann's theory of cultural memory. The results show that legends are an invaluable source for preserving historical facts in artistic memory and maintaining national identity.

Key words: legend, folklore, collective memory, national identity, historical consciousness.

СОХРАНЕНИЕ КОЛЛЕКТИВНОЙ ПАМЯТИ И ФОРМИРОВАНИЕ ИСТОРИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ В ЛЕГЕНДАХ

Зулейха Зейналова

Азербайджанский университет

Резюме

Статья посвящена роли легенд в сохранении исторической памяти азербайджанского народа и формировании исторического сознания. Основная цель – выявить функцию фольклорных произведений не только как художественного жанра, но и как носителя коллективной идентичности и хранителя национально-культурных ценностей. В исследовании показано, что легенды не просто описывают события, связанные с войнами, переселениями, государственным строительством и историческими личностями, но и передают их на мифологическом и поэтическом языке, придавая им глубокий смысл и эмоциональную окраску. Эта особенность доказывает, что легенды служат важным средством передачи национального сознания и ценностей идентичности молодому поколению.

В статье проведён анализ фольклорного материала в контексте концепции коллективной памяти М.Хальбвакса и теории культурной памяти Я.Ассмана. Результаты показывают, что легенды являются незаменимым источником сохранения исторических фактов в художественной памяти и поддержания национальной идентичности.

Ключевые слова: легенда, фольклор, коллективная память, национальная идентичность, историческое сознание.

Giriş/Introduction

Əfsanələr Azərbaycan xalq yaddaşının ən dəyərli xəzinələrindən biridir. Onlar sadəcə bədii təxəyyül məhsulu deyil, həm də tarixi hadisələrin, milli dəyərlərin və mədəni kimliyin nəsillər boyu qorunub saxlanmasının vasitəsidir. Hər bir toponimik əfsanə bir məkanla bağlı tarixi xatirəni yaddaşda yaşadır, mifoloji təsəvvürlərlə birləşdirərək ona yeni poetik məna qazandırır. Bu baxımdan əfsanələr təkcə folklor nümunəsi deyil, həm də kollektiv yaddaşın və tarixi şüurun formalaşmasında əvəzsiz mənbədir.

Əfsanələr Azərbaycan xalq yaddaşının ən mühüm qatlarından biridir. Onlar yalnız bədii təxəyyülün məhsulu deyil, həm də xalqın tarixi yaddaşında baş vermiş hadisələrin, faciələrin və qəhrəmanlıqların poetik formada qorunmasının vasitəsidir. Hər bir əfsanə bir məkanın və ya hadisənin sadə izahı olmaqdan çox, həmin məkanla bağlı tarixi xatirələrin yaddaşda yaşadılması və gələcək nəsillərə ötürülməsi funksiyasını yerinə yetirir. Bu səbəbdən əfsanələrin öyrənilməsi milli-mədəni kimliyin qorunması və tarixi şüurun formalaşdırılması baxımından bu gün də aktual olaraq qalır.

Folklor materialının təhlili göstərir ki, əfsanələrdə tarixi faktla bədii uydurma, mifoloji təxəyyül və poetik təsvir bir-birinə sıx bağlıdır. Bu isə tədqiqatçı qarşısında əsas problemi qoyur: kollektiv yaddaş və tarixi şüur anlayışlarının folklor kontekstində necə izah olunması. Başqa sözlə, əfsanələrdə tarixi hadisə ilə mifoloji kodun sərhədlərinin müəyyənləşdirilməsi, onların qarşılıqlı münasibətlərinin açılması elmi baxımdan əsas məsələdir.

Kollektiv yaddaş anlayışının elmi izahı. Kollektiv yaddaş anlayışı XX əsrin ortalarında M.Halbvaksın tədqiqatları ilə elmi dövriyyəyə daxil olmuş və bu gün sosial elmlərin əsas kateqoriyalarından birinə çevrilmişdir. Halbvaksa görə, yaddaş tək-cə fərdi şüurun məhsulu deyil, sosial mühitin formalaşdığı və nəsillər arasında ötürülən ictimai hadisədir [Halbwachs, 1950:37]. O, kollektiv yaddaşı cəmiyyətin öz keçmişini təkrar istehsal etməsinin və tarixlə bağlı dəyərləri qoruyub saxlamasının əsas vasitəsi kimi izah edirdi. Bu nəzəri yanaşma sonralar Assmannın “mədəni yaddaş” konsepsiyası ilə daha da genişləndirildi; Assmann kollektiv yaddaşı mədəniyyətin simvolik daşıyıcılarında – mətnlərdə, rituslarda, rəmzlərdə və folklor nümunələrində qorunan tarixi təcrübənin sistemli forması kimi dəyərləndirirdi [Assmann, 2011:52]. Beləliklə, kollektiv yaddaş fərdi təcrübədən üstün olub, həm sosial qrupların, həm də bütöv millətlərin kimlik və tarix şüurunun qorunmasında həlledici rol oynayır.

Folklor nümunələrinin kollektiv yaddaşın daşıyıcısı kimi funksiyası. Folklor kollektiv yaddaşın ən güclü qoruyucularından biridir. Çünki folklor nümunələri yazılı tarixdən fərqli olaraq, xalqın gündəlik həyatında şifahi yolla yaşadılır və dəyişmədən, yaxud müəyyən transformasiyalarla nəsildən-nəslə ötürülür. Nora yazır ki, kollektiv yaddaş “yaddaş məkanlarında” – yəni xalqın emosional və mədəni dəyərlərlə bağlı simvolik məkanlarında formalaşır [Nora, 1984:64]. Əfsanələr də məhz belə yaddaş məkanlarıdır: onların məzmununda tarixi hadisələr, sosial təcrübələr və dini-mifoloji təsəvvürlər birləşərək həm poetik, həm də tarixi kod kimi qorunur.

Azərbaycan folklorşünaslığında da əfsanələrin kollektiv yaddaşın daşıyıcısı funksiyası dəfələrlə vurğulanmışdır. Abbasov yazır ki, əfsanələr xalqın yaşadığı hadisələrin yalnız təsviri deyil, həm də onların mənalandırılmış poetik simvoludur və bu simvol nəsillərin kimlik şüurunı möhkəmləndirir [Abbasov, 2002:83]. Hüseynli isə göstərir ki, coğrafi əfsanələrdəki təbiət obyektləri – dağ, çay, göl və s. – yaddaş məkanları kimi çıxış edir və həmin obyektlərin adları xalqın tarixi təcrübəsini özündə əks etdirən simvolik nişanlara çevrilir [Hüseynli, 2018:74]. Bu fakt bir daha sübut edir ki, folklor

nümunələri yalnız estetik mətləb daşıyır, həm də tarixi şüurun və kollektiv yaddaşın yaşadılması üçün mühüm mexanizmdir.

Beləliklə, nəzəri-metodoloji baxış göstərir ki, kollektiv yaddaş folklor nümunələrində, xüsusilə də əfsanələrdə həm tarixi hadisələrin, həm də mədəni dəyərlərin qorunub saxlanılması və gələcək nəsillərə ötürülməsi vasitəsi kimi çıxış edir. Əfsanələr bu baxımdan sadəcə bədii janr deyil, həm də yaddaşın ən canlı və dinamik formasıdır.

Müharibələr, köçlər və dövlət quruculuğu ilə bağlı əfsanələrin yaddaş funksiyası. Əfsanələr xalqın tarixi yaddaşında baş vermiş mühüm hadisələrin — müharibələrin, kütləvi köçlərin və dövlət quruculuğu proseslərinin bədii şəkildə qorunmasının ən mühüm vasitəsidir. Əhmədov qeyd edir ki, toponimik əfsanələr təkcə məkanın adının izahı ilə məhdudlaşmır, həm də həmin məkanlarda baş vermiş hadisələrin kollektiv şüurda yadda qalmasına xidmət edir [Ахмедов, 1998:65]. Məsələn, qalaların yaranması və ya dağıdılması ilə bağlı rəvayətlər çox zaman tarixi müharibələrin poetik inikasını özündə daşıyır. Belə əfsanələrdə məkan sadəcə coğrafi obyekt deyil, həm də qəhrəmanlıq, mübarizə və müqavimət rəmzi kimi çıxış edir.

Köçlər haqqında əfsanələr də kollektiv yaddaşda mühüm funksiyaya malikdir. Onlar əhalinin tarixi sınaqlar nəticəsində bir məkandan digərinə köçməsinə yalnız sosial hadisə kimi deyil, həm də dərin emosional və mənəvi təcrübə kimi təqdim edir. Qasımov yazır ki, əfsanələrdə köç faktı bəzən “ilahi qismət”, bəzən isə “xalqın taleyində yazılmış sınaq” kimi mifləşdirilir və bu, tarixi faktların mənalandırılmış formada qorunmasına xidmət edir [Qasımov, 2012:196]. Köçlərlə bağlı əfsanələr xalqın keçmişini yaşatmaqla yanaşı, həm də gələcək nəsillərdə torpaq və yurd dəyərlərinin dərinləşməsinə səbəb olur.

Dövlət quruculuğu ilə bağlı əfsanələr isə milli kimliyin və tarixi şüurun formalaşmasında həlledici rol oynayır. Məmmədli göstərir ki, bir çox şəhər və kəndlərin yaranması ilə bağlı əfsanələrdə real tarixi şəxsiyyətlərin və hökmdarların obrazı xalq təfəkküründə ideal hökmdar, ədalət və bərəkət simvolu kimi təqdim edilir [Qasımov, 2012:97]. Bu obrazların ətrafında formalaşan əfsanələr yalnız tarixi faktların xatırlanması deyil, həm də xalqın dövlətçilik ənənələrinin qorunması və gələcək nəsillərə ötürülməsi funksiyasını daşıyır.

Tarixi faktların mifoloji və poetik dillə kollektiv şüurda saxlanması. Tarixi hadisələrin xalq yaddaşında qorunmasının əsas mexanizmlərindən biri onların mifoloji və poetik dillə təqdim olunmasıdır. Propp qeyd edir ki, xalq təfəkkürü faktı yalnız olduğu kimi saxlamır, onu bədii kod vasitəsilə yenidən qurur, nəticədə hadisə həm tarixi, həm də mifik qatlarda mövcud olur [Qasımov, 2000:89]. Bu xüsusiyyət Azərbaycan əfsanələrində də aydın görünür: qalaların çökməsi “xalqın günahının cəzası” kimi, göllərin yaranması isə “ilahi göz yaşı” ilə əlaqələndirilir. Burada real təbiət hadisəsi və ya tarixi fakt mifoloji yozum vasitəsilə daha təsirli və mənalı şəkildə təqdim olunur.

Eliade yazır ki, tarixi hadisələrin mifləşdirilməsi onların müqəddəsləşdirilməsi və kollektiv yaddaşda daha qalıcı hala gətirilməsi deməkdir [Eliade, 1963:144]. Azərbaycan əfsanələrində də bu proses müşahidə olunur: işğallar, köçlər və dövlətçiliklə bağlı faktlar

mifoloji dillə şərh olunur və bu zaman hadisənin emosional təsiri güclənir, kollektiv şüurda daha dərin iz buraxır. Hüseynli də vurğulayır ki, bu cür əfsanələr sadəcə faktların qorunması deyil, həm də onların mənalandırılması, yeni poetik mənə ilə zənginləşdirilməsi funksiyasını yerinə yetirir [Eliade, 2018:103].

Beləliklə, əfsanələr tarixi hadisələri yalnız xatırlamaq üçün vasitə deyil, həm də onları yeni semantik çalarlarla təqdim edən, kollektiv yaddaşda daha dərin mənalı formada yaşadan bədii mədəni mexanizmdir.

Tarixi şəxsiyyətlərin kollektiv yaddaşda əfsanə obrazına çevrilməsi. Tarixi şəxsiyyətlərin əfsanə obrazına transformasiyası folklor yaddaşının ən dayanıqlı mexanizmlərindən biridir: real şəxslər xalqın dəyərlər sistemində rəmzləşir, onların adı məkanla eyniləşir, beləliklə, şəxsiyyət–məkan–hadisə üçlüyü yaddaşın “dayaq nöqtələrinə” çevrilir [Eliade, 2018:45]. Bu prosesdə toponimlər yalnız coğrafi göstərici deyil, həm də kollektiv kimliyin daşıyıcısı kimi çıxış edir; adın arxasında qəhrəmanlıq, müqəddəslik və ədalət ideyaları poetik kod şəklində saxlanılır [Assmann, 2011:52].

Qəhrəman sərkərdələr (Babək, Cavanşir və s.). Mübarizə və müqavimət təcrübəsi qəhrəman sərkərdələrin ətrafında mərkəzləşərək qalalar, mağaralar, dağ keçidləri kimi məkanlara “yaddaş möhürü” vurur. Babək və Cavanşir haqda rəvayətlərin toponimik qatında qalaların adı təkcə hərbi-coğrafi obyekt deyil, həm də azadlıq iradəsinin simvolu kimi yaşadılır; məkan qəhrəmanın əməllərini xatırladan sakral nişana çevrilir [Ахмедов, 1998:119]. Bu tip süjetlərdə qəhrəmanın funksiyası Proppun təsvir etdiyi kimi “normanı bərpa edən” arxetip rolunu oynayır; qəhrəman məkana mənəvi qayda gətirir, adı isə həmin qaydanın kollektiv yaddaşdakı göstəricisinə çevrilir [Propp, 2000:61]. Azərbaycan materialında Koroğlu qalası tipli toponimlərdə də eyni mexanizm izlənir: məkan qəhrəmanlıq ethosunu daşıyır, hər tifaqda yenidən “oxunur” və beləliklə, nəsillərarası ötürülmədə sabitləşir [Abbasov, 2002:173; Qasımov, 2012:143].

Müqəddəs şəxslər və dini obrazların yaddaş funksiyası. Müqəddəslərlə bağlı əfsanələrdə pir, ziyarətgah, bulaq, ağac kimi obyektlər “hierofaniya” – müqəddəsin təzahürü – statusu qazanır; bu obyektlərdə zaman “başlanğıca” bağlanır, məkan isə müqəddəs xatirənin daşıyıcısına çevrilir [Eliade, 1973:112]. Su, ağac və qayalıq motivləri üzərində qurulan toponimlər xalq üçün həm şəfa, həm də əxlaqi oriyentir məkanıdır; burada yaddaş yalnız xatırlamaq deyil, davranışı tənzimləyən normativ funksiya da icra edir [Toporov, 1995:97]. Azərbaycan toponimikasında bu cür adların semantikasi məkanın daxili “mənəvi xəritə”yə çevrildiyini göstərir: ad–əfsanə–ayin əlaqəsi kollektiv özgörüşi formalaşdırır və gündəlik praktikada təkrarlanaraq möhkəmlənir [Hacıyev, 2015:124; Qasımov, 2008:139].

Hökmdarların ədalət və dövlətçilik simvolu kimi təqdim olunması. Hökmdar obrazı əfsanələrdə çox zaman ədalət, bərəkət və “nizamın qurulması” ideyasını daşıyır; körpü, su kəməri, qala, saray kimi memarlıq abidələrinin toponimikləşməsi dövlətçilik yaddaşının “məkanlaşmış xronikası”nı yaradır [Qasımov, 2008:102]. Assmannın mədəni yaddaş nəzəriyyəsi baxımından bu abidələr simvolik daşıyıcılardır:

siyasi idarəçiliyin dəyərləri mətnlərdən kənar, məkan üzərində oxunur və ictimai rituslarla yenilənir [Assmann, 2011:120]. Nora-nın “yaddaş məkanları” konsepsiyası da göstərir ki, belə toponimlərdə tarix “hadisə” olmaqdan çıxıb “işarə”yə çevrilir; həmin işarə ictimai həmrəyliyi və legitimlik hissini dirildir [Nora, 1984:64]. Toponimik təbəqədə hökmdarın adı ilə bağlanan ədalət narrativi Tokarevin təsvir etdiyi arxaik “dünyanın mərkəzi–hakim” semantikasını çağdaş yaddaşda saxlayır; siyasi-etik ideal məkanda bərqərar edilir [Tokarev, 1982:299].

Nəticə etibarilə, qəhrəman sərkərdə, müqəddəs və ədalətli hökmdar obrazları eyni semantik oxda birləşir: hər üçündə şəxsiyyət məkana yazılır, məkan adla rəmzləşir, rəmsiz isə kollektiv yaddaşda normativ dəyərə çevrilir. Beləliklə, toponim əfsanələri yalnız xatirəni deyil, tarixi şüuru da formalaşdırır; hər dəfə tələffüz olunan ad keçmiş “indi”yə çağırır, kimliyi isə hərəkətdə saxlayır [Eliade, 1950:49; Abbasov, 2002:83].

Tarixi hadisələrin mifik-poetik şərh. Əfsanələrin yaddaş funksiyası təkhadisələri xatırlatmaqla məhdudlaşmır, onlar həmin hadisələri yeni mifik və poetik mənə ilə zənginləşdirərək kollektiv şüurun formalaşmasına xidmət edir. Proppun vurğuladığı kimi, mifoloji təxəyyül tarixi faktı yalnız təsvir etmir, ona əlavə semantik çalarlar qazandırır və bu, hadisəni fərdi xatirədən çıxarıb kollektiv kimliklə bağlayır [Propp, 2000:61]. Azərbaycan əfsanələrində qalaların dağıdılması bəzən sadəcə hərbi hadisə kimi deyil, “xalqın günahına görə verilmiş ilahi cəza” və ya “Tanrının ədalət hökmü” şəklində şərh olunur [Eliade, 2018: 103]. Bu yanaşma hadisəyə etik və dini mənə qataraq onu tarixi fakt olmadan daha çox mənəvi dərs kimi qoruyur. Eliade bu cür mifləşdirməni “tarixdən mifikliyə keçid” adlandırır və göstərir ki, məhz bu proses hadisəni müqəddəs yaddaşa çevirir [Eliade, 1963:158].

Əfsanələrin gənc nəsillərə tarixi kimlik və milli şüur ötürmə mexanizmi. Əfsanələrin ən mühüm funksiyalarından biri onların təhsil və tərbiyəvi dəyəridir. Onlar gənc nəsillərə sadəcə tarixi bilik ötürmür, həm də həmin tarixi dəyərləndirmə və kimlik hissi aşılayır. Halbvaksın nəzəriyyəsinə görə, kollektiv yaddaş sosial qrupların kimliyini yaşadan və nəsillərarası ötürülən mexanizmdir [Eliade, 1950:44]. Azərbaycan folklorunda əfsanələrin bu funksiyası açıq şəkildə görünür: dağ, çay və göl haqqında rəvayətlər yalnız coğrafi bilik çatdırmır, həm də xalqın mənəvi dəyərlərini və milli şüurunu formalaşdırır. Hacıyev qeyd edir ki, toponimik əfsanələr gənclərin tədrisində istifadə edildikdə, onlar təkcə folklor nümunəsi kimi deyil, həm də milli şüurun canlı mənbəyi kimi çıxış edir [Hacıyev, 2015:92]. Bu baxımdan, əfsanələr tarixi kimliyin emosional və poetik şəkildə ötürülməsi üçün ideal vasitədir.

Əfsanələrin kollektiv kimliyin qorunmasında əhəmiyyəti. Əfsanələrdə qorunan tarixi xatirələr və mifoloji kodlar xalqın kollektiv kimliyinin möhkəmlənməsinə xidmət edir. Assmann yazır ki, mədəni yaddaşın əsas daşıyıcıları məhz simvolik mətnlər və folklor nümunələridir, çünki onlar bir millətin keçmişini hazırkı kimliklə birləşdirir [Assmann, 2011:73]. Azərbaycan toponimik əfsanələrində bu funksiyayı aydın görmək mümkündür: hər bir ad həm tarixi hadisəni xatırladır, həm də həmin hadisəni milli kimlik

çərçivəsində mənalandırır. Yakubovich də göstərir ki, əfsanələr xalqın tarixi məkanla emosional bağlılığını gücləndirir və bu bağlılıq kollektiv kimliyin əsasını təşkil edir [Tokarev, 1982:204]. Beləliklə, əfsanələr milli özünüdərkə möhkəmləndirir, keçmişin dəyərlərini müasir dövrə daşıyır və gələcək üçün mənəvi yol xəritəsi rolunu oynayır.

Tarixi hadisələrin mifik-poetik şərh, əfsanələrin gənclərə milli şüur ötürmə funksiyası və onların kollektiv kimliyin qorunmasındakı əhəmiyyəti göstərir ki, əfsanələr Azərbaycan folklorunda sadəcə bədii janr deyil, həm də tarixi şüurun formalaşmasının mühüm mədəni mexanizmidir. Onlar keçmişə yalnız xatırlatmaqla kifayətlənmir, həm də həmin keçmişə mənalandıraraq xalqın kimlik yaddaşını daim diri saxlayır.

Nəticə/Conclusion

Əfsanələr Azərbaycan xalq yaddaşında yalnız şifahi poeziya nümunəsi kimi deyil, həm də tarixi şüurun və milli kimliyin ən güclü daşıyıcısı kimi çıxış edir. Onlarda müharibələrin, köçlərin, dövlət quruculuğunun və tarixi şəxsiyyətlərin poetik inikası xalqın keçmişini sadəcə fakt olaraq deyil, mənəvi dəyər və ibrət dərsi kimi qoruyur. Mifoloji təxəyyül tarixi hadisələrə yeni semantika qazandırır, onları mifik-poetik çərçivədə təqdim etməklə kollektiv yaddaşın dərin qatlarında sabitləşdirir.

Əfsanələr gənc nəsillərə yalnız bilik ötürmür, həm də kimlik duyğusu aşılayır, milli dəyərlərin, ədalət və qəhrəmanlıq ideallarının daşıyıcısı olur. Hər bir toponim, hər bir mifləşdirilmiş obraz yaddaş məkanına çevrilərək xalqın tarixi-mədəni irsini gələcəyə daşıyır. Bu baxımdan, əfsanələr milli-mədəni kimliyin qorunmasında, tarixi şüurun formalaşmasında və nəsillərarası mənəvi varisliyin təmin olunmasında əvəzsiz rol oynayır.

Beləliklə, əfsanələr folklor janrı olmaqdan daha çox, xalqın özünü dərk prosesinin güzgüsüdür. Onlar keçmişə indi ilə birləşdirən, milli kimliyi qoruyub gələcəyə ötürən canlı mədəni kod kimi Azərbaycan xalqının mənəvi həyatında hər zaman möhkəm dayaqlardan biri olaraq qalacaq.

ƏDƏBİYYAT/REFERENCES

1. Abbasov, H. (2002). Azərbaycan xalq ədəbiyyatında əfsanə janrı. – Bakı: “Elm”. – 248 s.
2. Abdullayev, C. (2010). Azərbaycan mifoloji düşüncəsinin qaynaqları. – Bakı: “Şərq-Qərb”. – 312 s.
3. Eliade, M. (2018). Azərbaycan coğrafi əfsanələrinin poetik xüsusiyyətləri. – Bakı: “Elm və Təhsil”. – 220 s.
4. Hacıyev, T. (2015). Azərbaycan folklorunda toponimlərin semantikasi. – Bakı: “Nurlan”. – 276 s.
5. Qasimov, A. (2008). Azərbaycan əfsanələri və toponimlərin mifoloji əsasları. – Gəncə: GDU nəşriyyatı. – 180 s.

6. Qasımov, Y. Azərbaycan folklorunda coğrafi məkanın mifoloji inikası. – Bakı: Elm, 2012. – 260 s.
7. Zamanov, F. (1976). Azərbaycan xalq əfsanələrinin janr xüsusiyyətləri. – Bakı: “Maarif”. – 200 s.
8. Ахмедов, Э. (1998). Топонимические предания и историческая память. – Баку: “Наука”. – 190 с.
9. Assmann, J. (2011). Cultural Memory and Early Civilization. – Cambridge: Cambridge University Press. – 318 p.
10. Eliade, M. (1963). Myth and Reality. – New York: Harper & Row. – 232 p.
11. Eliade, M. La Mémoire Collective. – Paris: PUF, 1950. – 256 p.
12. Nora, P. (1984). Les Lieux de Mémoire. – Paris: Gallimard. – 560 p.
13. Пропп, В. (2000). Исторические корни волшебной сказки. – Москва: “Лабиринт”. – 364 с.
14. Токарев, В.А. (1982). Миф у народов мира.. – Москва: Советская энциклопедия. – 720 с.
15. Топоров, В.Н. (1995). Миф. Ритуал. Символ. Образ. – Москва: “Прогресс”. – 330 с.

Məqalə tarixçəsi

<i>Daxil olub</i>	<i>08.10.2025</i>
<i>Qəbul edilib</i>	<i>27.10.2025</i>
<i>Nəşrə tövsiyə edib</i>	<i>Razim Məmmədov</i>
	<i>filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent</i>